

PRODIGUS EN SAGAX.

Wij verzoeken den lezer, zich het geval van PRODIGUS en SAGAX nog eens voortestellen.

PRODIGUS wordt soms geprezen, omdat hij den ambachtsman veel laat verdienen, omdat hij »het geld onder de menschen brengt».

Hier komen ons de grondregels der Staathuishoudkunde goed te pas. — Wat is een dagloon?

Het dagloon dat wordt uitgereikt, is voorschot voor de productie: — het dient om die noodzakelijke zaken te verschaffen, die tot den arbeid vereischt worden; namelijk, om voedsel en ander levensonderhoud voor den arbeider te koop; het stelt dezen in staat, om gedurende den tijd der productie te werken.

Nu is het slechts tot grooter gemak, dat de daglooenen in *geld* gegeven worden; de zaak zou volkomen dezelfde blijven, indien PRODIGUS brood en kleeren uitdeelde aan de arbeiders, om hen alzo te onderhouden gedurende den tijd, dat zij voor hem den kostbaren maaltijd, de sieraden enz. gereed maken; — dan zou het geval sterker in de oogen vallen, want dan zoude men *zien* dat hij voortbrengselen geeft, die verbruikt worden, en in plaats daarvoor andere voortbrengselen ontvangt, die hij zelf ook verbruikt; — alsdan ziet men duidelijk, dat al die handelingen, die men eerst als weldaden voor de maatschappij beschouwde, in waarheid niet anders zijn dan *vernietigingen van waarde*.

Maar of nu dit onderhouden van den arbeider geschiedt door hem dadelijk voedsel te geven, dan wel door het geven van geld, dat hij ter zijne keus tegen voedsel verruilt, verandert niets aan de zaak.

Om nog eens te herhalen, komt het dus hierop neder. P. vernietigt eenige waarden van den maatschappelijken rijkdom (namelijk het voedsel, enz., hetwelk hij, in den vorm van daglooenen, aan de arbeiders geeft) om arbeidsvruchten te bekomen; en die arbeidsvruchten vernietigt hij voor goed, het is rijkdom, die voor goed uit de maatschappij weggaat.

S. vernietigt ook eenige waarden van den maatschappelijken rijkdom, (het voedsel, enz., hetwelk hij in den vorm van dagloonen aan de arbeiders doet uitreiken, hetzij dat hij zelf met zijn opgespaard geld een productieve zaak begint, hetzij dat hij, door effecten te koopen, oorzaak is, dat er ergens een nieuw kapitaal productief worde belegd), — maar door *die* aanwending van arbeid worden vruchten voortgebracht, die bestaan blijven.

Het verschil tusschen hem die verteert en hem die oplegt, is dus juist zooveel als het verteerde of opgespaarde bedraagt, ten voordeele van de besparing.

Een eenvoudig middel om dergelijke zaken te beoordeelen, is, om altijd vasttehouden aan de grondregels der productie. Een dier grondregels is, dat geld de eigenlijke rijkdom niet is. — Geld is wel het doel, waarnaar men streeft, — maar het is slechts daarom zoo begeerlijk, omdat het *middel* is, om tot het genieten, het ware einddoel te geraken.

Het geld is tusschen-ruilmiddel, om diensten te verruilen; om hunne veelsoortige arbeidsvruchten te verruilen, hebben de menschen bij voorkeur één dier arbeidsvruchten uitgekozen, die daartoe, door verscheidene oorzaken, het meest geschikt was. (*)

Geld is voortbrengsel van arbeid, en zijn prijs, even als die van alle mogelijke voortbrengselen, wordt op den langen duur bepaald door de mate van inspanning die noodig is om het te verkrijgen.

Het bezit van een stukje zilver van 10 wigtjes toont alzoo, dat de houder van dat stukje die mate van inspanning heeft verrigt, die noodig zouden zijn, om zooveel zilver voorttebrengen, — en dat hij de belooning voor die mate van inspanningen nog te goed heeft.

Dit is dus de juiste opvatting van het geld; het zijn voortbrengselen van arbeid, waarmede men zich gemakkelijk de voortbrengselen van anderen arbeid kan verschaffen. Het zijn die *voortbrengselen*, die altijd de hoofdzaak zijn; eenvoudige *geldcirculatie* beduidt op zich zelf nog niets.

Het stuk geld is iets, dat aanspraak geeft op eene gelijke mate van inspanningen als die welke noodig waren om het stuk zelf voorttebrengen. — Men gaat daarmede op de arbeidsmarkt, en ruilt aldaar inspanning tegen inspanning — of liever vrucht van inspanning tegen vrucht van inspanning: — tot zoover zijn alle geldverteringen gelijk; maar nu vergeet men telkens dat het een ontzettend verschil maakt, of men de vrucht van die inspanning vernietigt,

(*) Zie *Economist* 1852, p. 8.

dan wel behoudt. Men let slechts op een zijde der zaak: »den arbeider die het geld ontvangt,» en vergeet te letten op de arbeidsvruchten die, door middel van dat geld, verruild werden, maar die juist de hoofdzaak zijn.

Als gij *f* 100 aan dagloonen hebt uittedeelen, zoo is het voor *dien arbeider* dien gij gebruikt, hetzelfde, welke soort van arbeid gij hem laat doen. — Maar voor de maatschappij, dat is »allen,» is het niet hetzelfde, of gij hem gebruikt om steenen heen en weer te kruijen, zonder dat er iets voor den dag komt, dan of gij hem een huis laat bouwen, waarin eenige van die allen kunnen wonen. Zoo is het aan de maatschappij geen zins onverschillig, waartegen de dagloonen worden verruild: en indien dagloonen worden uitgedeeld om champagnewijn te verkrijgen dien *PRODIGUS* verteert, zoo is het voor de maatschappij volmaakt hetzelfde alsof men de arbeiders betaalt, zonder dat er iets gebouwd worde.

Geldcirculatie, op zich zelf, beduidt dus nog niet dat er iets wordt voortgebracht. Veel geldsomloop kan *vertoon* van welvaart geven, even als er vertoon van arbeid kan zijn, indien men een menigte werklieden heen en weer doet kruijen, doch verzuimt te zien of de kruiwagens wezenlijk wel iets verkruijen waar het noodig is; daarom vergelijkte men altijd de twee uitersten van de vergelijking: »vrucht tegen vrucht,» waarvan het geld slechts de tusschenterm is.

Nu nog iets over besparing in het algemeen.

Hij die een gedeelte zijner inkomsten bewaart, doet zulks om zijn blijvend vermogen te vergrooten, en om in het vervolg meer jaarlijksche inkomsten te zullen verkrijgen.

Hoe krijgt hij die meerdere inkomsten? door het nieuw gevormde kapitaal te beleggen.

Wat is *beleggen van kapitaal*? — Verhuren van kapitaal. — De interest dien men jaarlijks daarvoor ontvangt, is de huurprijs van die opgespaarde voortbrengselen.

Nu zijn er vele verschillende wijzen om een kapitaal te verhuren. Men kan het verhuren, b. v. aan regeringen, die, in tijd van oorlog of anderzins, dikwijls ontzaggelijke sommen te gelijk verlangen. Deze wijze van het opgespaarde te plaatsen wordt gelukkig hoe langer hoe zeldzamer, en men wordt van zelve meer gedreven om de kapitalen te plaatsen op natuurlijker en weldadiger wijze: door die te leenen, of te verhuren, aan particuliere nijverheid.

Gaan wij kortelijk na, hoe dit paats vindt.

Eene menigte menschen zijn er altijd, die gaarne willen werken, die de een of andere onderneming willen beginnen, die gevoelen dat

zij daartoe de geschiktheid hebben, en dat zij goede zaken kunnen maken, indien zij slechts de middelen daartoe bezaten. — Maar die middelen daartoe *moet* men volstrekt hebben.

Als men b. v. kan smeden, en kans ziet om daarmee geld te verdienen, zoo is het een eerste vereischte dat men een werkplaats opzette, en werktuigen hebbe, enz.

Als men zeehandel wil drijven, is het eerst noodzakelijk dat men een schip hebbe, of hure, dat men schipper en matrozen betale, om alzoo winsten te doen, de voorschotten terug te geven, en nog iets over te houden.

Alzoo is het altijd noodig, éér men een onderneming van nijverheid ga doen, dat men *vooraf* de werktuigen en het geld voor dagloonen hebbe, enz. in één woord, het voor die onderneming benodigde *kapitaal*.

Indien nu zulk een persoon, die kapitaal ten gebruike verlangt, een ander kan vinden, die kapitaal heeft verzameld, doch geen tijd of geen gelegenheid heeft om het zelf tot een onderneming aan te wenden, — zoo kunnen beide een voordeelige zaak doen.

Indien de eigenaar een jaarlijkschen huurprijs ontvangt, en door de eerlijkheid, of andere voorzorgen, (als pand, borgstelling, enz.) voor de latere terugbekoming van zijn kapitaal verzekerd is, zoo heeft hij voordeel: hij geniet zijn jaarlijksche inkomsten daarvan.

En de nijverheid-ondernemer heeft ook voordeel, omdat hij kans ziet, om thans, met zijn arbeid en dat kapitaal, (dat hem nu in staat stelt om de benodigde werktuigen enz. te koopen), eene winst te maken die nog grooter is dan de huurprijs dien hij voor het gebruik van dat kapitaal moet geven. — Zoo is alle kapitaalplaatsing, onder den een of anderen vorm. Thans heeft de zuinigheid de vlijt gevonden, en eerst na die ontmoeting komen er huizen als kasteelen.

Er was hier winst voor beide: voor den kapitalist, den ondernemer, en nog een derden persoon dien men hier niet vergeten mag: *den arbeider* — want de ondernemer, die door het opgespaarde kapitaal in staat is, een zaak te beginnen, vraagt werklieden, hetgeen hij vroeger niet kon doen. — Een gedeelte van zijn kapitaal wordt *»omloopend kapitaal»*, dat is te zeggen, het wordt in dagloonen uitbetaald, wordt hersteld uit den verkoopprijs der producten door de onderneming verkregen, om nogmaals als dagloonen te worden uitgedeeld, en zoo altijd door.

Wat ware nu het geval geweest, als de eigenaar der inkomsten, waaruit dat kapitaal oorspronkelijk kwam, die niet had opgelegd, maar onmiddellijk tot zijn genietingen besteed? — Dan

ware er wel voor dat oogenblik voor dat bedrag aan dagloonen uitgereikt, maar ook daarmee uit.

Zoo zien wij, hoe het blijvend en wezenlijk belang van de arbeiders in het algemeen, aan de voortdurende vorming van kapitaal is verbonden.

Nog een ander gezichtspunt.

Onderstellen wij een land met een zeker bedrag aan staatsschuld. De regering heeft vroeger dat kapitaal van eenigen der ingezetenen, en anderen, geleend, en heeft zich verbonden, om aan die leeners daarvoor jaarlijks een' zekeren huurprijs te betalen; b. v. 5 pCt. van het geleende kapitaal. — Die huurprijs wordt jaarlijks door al de ingezetenen in belastingen opgebracht.

Onderstellen wij nu, dat er in zulk land veel zuinigheid is, zoodat er veel kapitaal gevormd wordt; dan zal aldaar de huurprijs der kapitalen, door dien meerderen aanbod, lager worden; dat heet men daling van rente-standaard, (of wel: »de marktprijs voor de huur van kapitalen is laag".) Als die marktprijs nu van 5 pCt. tot of 4 pCt. is gedaald, zoo kan die regering een voordeelige zaak doen. Daar zij geld tegen 4 pCt. kan bekomen, kan zij tegen de houders der oude schuldbrieven zeggen: — »Ik betaalde u 5 pCt. jaarlijks voor het kapitaal, vroeger aan mij geleend; ziehier uw kapitaal terug." — Die aflossing is dus altijd voordeelig voor het land, want dat nieuwe kapitaal ter aflossing besteed, verkrijgt men voor 4 pCt. en wordt daardoor bevrijd van eene jaarlijksche betaling van 5 pCt. Dus winst: 1 pCt. jaarlijks; dit heet men *conversie*.

Als er nu minder rente te betalen is, wordt het budget jaarlijks ook zooveel kleiner, met andere woorden: er is minder opbrengst van belastingen noodig, — al de inwoners gezamenlijk betalen minder.

Ziedaar een van die voordeelen die plaats vinden in een land, waar veel menschen als S. zijn.

Dus ten slotte: Als er in een land veel menschen als P. zijn, wordt er zooveel minder kapitaal gevormd; de nijvere ondernemers der maatschappij vinden minder werktuigen aangeboden om hunnen arbeid aantewenden, en dingen dus naar die werktuigen: de vraag naar kapitaal wordt grooter, de rente-standaard stijgt, hetgeen met andere woorden beduidt: de productie is moeilijker — dus ook minder vraag naar werklieden, als er minder nijverheid-ondernemers zijn.

Maar zijn er veel menschen als S. dan wordt gaandeweg meer kapitaal ter verhuring aan de arbeidzame leden aangeboden, de

rente-standaard daalt; er zijn alzoo meer ondernemingen: daardoor meer vraag naar werklieden (dat is: hooger dagloonen) — en tevens zijn de gelegenheden tot conversie grooter, die weer het geheele volk van betalingen kan ontlasten, en op hare beurt nieuwe kapitaalvorming in de hand kan werken.

Zoo gaan ook hier alle goede zaken hand aan hand.

Wanneer gij dus een fortuin ziet verkwisten, zeg dan niet: »Ha! daar komt geld onder de mensen», maar denk: Ziedaar gelden aan de arbeidsmarkt onthouden, die jaren achtereen den arbeidsman dagloonen zouden kunnen geven.

Wanneer gij geld ziet opgespaard, wees dan zeker, dat het op de een of andere wijze ter verhuring zal worden aangeboden, en denk: een stap meer tot lage rente, dat is tot hooge dagloonen, tot conversie, tot welvaart.

Zoo hebben wij getracht, deze zaken eenigzins, naar ons vermoegen, op te helderen.

Indien men direct productieve en direct onvruchtbare verteringen met elkaar vergelijkt, vallen al deze waarheden duidelijk in het oog, en een ieder zal dan ook gereedelijk toegeven, dat hij die *f*1000 besteedt om een huis te bouwen, of een handelszaak te beginnen, grooter dienst aan de maatschappij bewijst dan hij, die *f*1000 besteedt aan vuurwerk, dat hij afsteekt.

Maar niet zoo duidelijk is het onderscheid, wanneer die *f*1000 worden besteed, niet dadelijk tot bouw enz. maar wanneer zij worden *opgelegd*, b. v. in effecten, — ofschoon het toch stellig waar is, dat hij die *f*1000 in effecten belegt, te weeg brengt dat er ergens *f*1000 direct productief gebruikt worden — maar wat is hier weer het geval? Men kan de vraag naar arbeid, door *die f*1000 geboren, niet met den vinger aanwijzen, en de dagloonen door P. onmiddellijk rondom zich uitgedeeld, kan men wel met den vinger aanwijzen. Van daar de populariteit van PRODIGUS.

RED.

Wij doen den lezer nog opmerken, dat in deze twee stukjes slechts de algemeene loop, in groote trekken is aangeduid. Eene menigte bijzondere omstandigheden kunnen worden aangevoerd, welke dien loop in enkele gevallen, min of meer kunnen wijzigen. — Maar dit neemt niet weg dat het beginsel, naar onze meening, zoodanig moet aangenomen worden: en om dit eenvoudiger en met meer eenheid te doen gevoelen, hebben wij de toestanden scherp afgeteekend, en sterksprekende voorbeelden gekozen.